

تا بماند نام نیکت پایدار

حسن فرسام، سرپرست موقت دانشکده داروسازی، که یادشان همواره در بین ما دانشجویانش زنده و گرمی است و از سال‌های قبل در اندیشه آن بودند تا جهت آموزش علمی و عملی دانشجویان داروسازی، داروخانه‌ای برای این امر تدارک ببینند، توانستند با متقاعد کردن بهداری استان و وزارت دارایی، حق باز کردن ۷ داروخانه را در نقاط مختلف شهر برای کارآموزی دانشجویان دانشکده داروسازی دانشگاه تهران بگیرند. پس از آن، در تاریخ ۱۴ خرداد ۱۳۵۹، نخستین قرارداد همکاری بین سازمان منطقه‌ای بهداری استان تهران و دانشکده داروسازی

سرمقاله حاضر اشاره‌ای بسیار کوتاه به برخی از عملکردهای جناب آقای دکتر خیرالله غلامی در زمان سرپرستی ایشان در داروخانه‌های دانشکده داروسازی دارد تا به اندازه وسع از ایشان قدردانی شده باشد. می‌گوییم بسیار کوتاه و برخی عملکردها، زیرا سرمقاله کنونی مجال برشمردن تمام زحمات ایشان را ندارد. در این سرمقاله، به چند مسطوره و نمونه از این عملکرد اشاره رفته تا به قدر تشنگی چشیده باشیم.

■ مروری بر تاریخچه داروخانه‌های دانشکده داروسازی

در سال‌های ۵۸ و ۵۹، استاد ارجمند دکتر

بوعلی و طالقانی نیز بازسازی شدند. پس از دکتر نقدی، ابتدا دکتر خیرالله غلامی تقریباً به مدت یک سال و ۵ ماه (۶ تیر ۷۸ تا سوم بهمن ۷۹) و مجدداً دکتر خویی (۴ بهمن ۷۹ تا ۱۴ دی ماه ۸۴) به عنوان سرپرست داروخانه‌های دانشکده انتخاب گردیدند. از ۱۵ دی ۱۳۸۴ تا ۲۲ خرداد ۱۳۹۷ مجدداً دکتر غلامی به این سمت برگزیده شدند و از ۲۳ خرداد امسال (۱۳۹۷) نیز دکتر محمدرضا روئینی به عنوان سرپرست داروخانه‌های دانشکده انتخاب گردیدند (اینفوگرافیک).

■ عملکرد جناب آقای دکتر غلامی

دکتر غلامی از آبان سال ۱۳۷۰ به عنوان استادیار داروسازی بالینی وارد دانشکده داروسازی دانشگاه تهران شد و از سال ۱۳۷۵ به عنوان مدیر داروخانه ایشار در مجموعه داروخانه‌های دانشکده داروسازی آغاز به کار کرد. از سال ۱۳۷۶ تا بهمن ۱۳۷۹ به عنوان معاون پشتیبانی دانشکده داروسازی مشغول به خدمت بود و از ۶ تیر ۱۳۷۸ تا سوم بهمن ۱۳۷۹ نیز به طور هم‌زمان سرپرستی داروخانه‌های دانشکده داروسازی را بر عهده داشتند. در سال ۱۳۸۴ که مجدداً ایشان به این سمت برگزیده شدند، باعث تغییرات شگرفی در سیستم داروخانه‌های دانشکده داروسازی گردیدند. از اردیبهشت سال ۸۵ تا اردیبهشت سال ۹۵، در حدود ۱۷ داروخانه بیمارستانی به این مجموعه افزوده شد که فهرست و تاریخ پیوستشان را در جدول (۱) مشاهده می‌کنید.

دانشگاه تهران منعقد گردید. براساس این قرارداد، داروخانه آبان در تاریخ ۲۶ تیر ماه سال ۱۳۵۹ به دانشکده داروسازی واگذار شد و به نام ۱۳ آبان تغییر نام یافت. این داروخانه برای کارآموزی دانشجویان اختصاص یافت و اولین سرپرست آن دکتر صادق جاویدان نژاد بود. پس از آن که دکتر فرسام در شهریور سال ۶۰ از سرپرستی دانشکده کنار رفت و دکتر جاویدان نژاد نیز امکان ادامه مسؤولیت نداشت، دکتر حمید خویی که در آن زمان دانشجوی سال پنجم داروسازی بود، به عنوان سرپرست داروخانه انتخاب شدند و طی این مدت، داروخانه‌های طالقانی (سال ۱۳۶۰)، داروخانه شهید عابدینی (آبان ۱۳۶۰) و داروخانه بوعلی (اسفند ۱۳۶۰) به مجموعه داروخانه‌های دانشکده داروسازی افزوده شدند.

در ابتدای مهر ۱۳۶۱، دکتر فریدون سیامک‌نژاد به سرپرستی داروخانه‌های دانشکده داروسازی انتخاب شدند و طی مدت سرپرستی ایشان، داروخانه ایشار (آذر ۱۳۶۱) و داروخانه دکتر امینی (اهدایی شخص دکتر امینی به مجموعه داروخانه‌های دانشکده در سال ۱۳۶۵) به این مجموعه پیوستند.

در پایان خرداد ۱۳۷۰، با انتخاب دکتر سیامک‌نژاد به عنوان مدیرعامل شرکت سهامی دارویی، دکتر ناصر نقدی به عنوان سرپرست داروخانه‌های دانشکده داروسازی انتخاب گردیدند و داروخانه ۱۳ آبان در فروردین با هزینه‌ای حدود ۱۲۰ میلیون تومان با استفاده از زمین کناری داروخانه بازسازی شد و داروخانه فوق تخصصی ۱۳ آبان به این مجموعه اضافه گردید. پس از آن داروخانه‌های

ایشان با حدود ۱۶ سال سابقه در سرپرستی داروخانه‌های دانشکده داروسازی، بیشترین میزان مدیریت در این سیستم را دارند. البته، طی این مدت ۶ داروخانه دیگر نیز به این سیستم افزوده شده بودند که به خاطر تفکیک مجدد دانشگاه علوم پزشکی تهران و ایران از آن جدا شدند و نگارنده از دور فقط شاهد مشکل‌های این پیوستن و جدایی بود (جدول ۲).

نگاهی بسیار مختصر به برخی عملکردها که در برخی داروخانه‌های بیمارستانی صورت پذیرفته، جالب توجه است. در انبار مرکزی ۱۳

جدول ۱ - تاریخ پیوستن داروخانه‌های بیمارستانی	
اردیبهشت ماه ۱۳۸۵	داروخانه سرپایی و بستری بیمارستان رازی
بهمن ماه ۱۳۸۵	داروخانه سرپایی بیمارستان امام خمینی (ره)
شهریور ماه ۱۳۸۶	داروخانه سرپایی بیمارستان شریعتی
تیر ماه ۱۳۸۷	داروخانه سرپایی بیمارستان سینا
مهر ماه ۱۳۸۷	داروخانه بستری بیمارستان شریعتی
آذر ماه ۱۳۸۷	داروخانه سرپایی بیمارستان مرکز طبی کودکان
فروردین ماه ۱۳۸۹	داروخانه سرپایی و بستری بیمارستان جامع بانوان آرش
تیر ماه ۱۳۹۱	داروخانه سرپایی و بستری بیمارستان ضیاییان
آبان ماه ۱۳۹۱	داروخانه سرپایی و بستری بیمارستان بهارلو
آبان ماه ۱۳۹۱ - اسفند ۱۳۹۴	داروخانه سرپایی و بستری بیمارستان زنان (میرزا کوچک‌خان)
آبان ماه ۱۳۹۲	داروخانه بستری انستیتو کانسر
اردیبهشت ۱۳۹۳	داروخانه بستری بیمارستان ولیعصر
خرداد ۱۳۹۳	داروخانه مرکز تصویربرداری بیمارستان امام خمینی (ره)
خرداد ۱۳۹۴	داروخانه بستری و اورژانس بیمارستان امام خمینی (ره)
بهمن ۱۳۹۴	داروخانه بستری و سرپایی بیمارستان روزبه
اردیبهشت ۱۳۹۵	داروخانه بستری بیمارستان سینا

جدول ۲ - مدیریت داروخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی ایران
داروخانه سرپایی و بستری بیمارستان شفاپنجائیان، خرداد ماه ۱۳۹۰ - آذر ماه ۱۳۹۳
داروخانه سرپایی و بستری بیمارستان روانپزشکی ایران، اسفند ماه ۱۳۹۰ - آذر ماه ۱۳۹۳
داروخانه سرپایی و بستری بیمارستان حضرت رسول اکرم (ص)، تیر ماه ۱۳۹۱ - آذر ماه ۱۳۹۳
داروخانه سرپایی و بستری بیمارستان شهید اکبرآبادی، تیر ۱۳۹۱ - آذر ماه ۱۳۹۳
داروخانه سرپایی و بستری بیمارستان حضرت علی اصغر (ع)، مهر ماه ۱۳۹۱ - آذر ماه ۱۳۹۳
داروخانه سرپایی و بستری بیمارستان حضرت فاطمه (س)، اسفند ماه ۱۳۹۱ - آذر ماه ۱۳۹۳

- ۷ - راه‌اندازی سیستم ثبت دمای محیط و سردخانه‌ها بر اساس دیتالاگرهای معمولی و هوشمند با قابلیت گزارش‌دهی در لحظه روی موبایل و سرور مجموعه
- ۸ - دریافت گواهی‌های استاندارد مدیریت انبارش دارویی بر اساس اصول انبارش طبق استانداردهای سازمان بهداشت جهانی
- ۹ - راه‌اندازی سیستم دوربین‌های مدار بسته در تمام محیط انبار
- ۱۰ - راه‌اندازی سیستم اعلام حریق در تمام محیط انبار
- ۱۱ - راه‌اندازی سیستم دزدگیر با قابلیت هشدار به شماره تلفن‌های تعریف شده در آن
- ۱۲ - پایش و گزارش موارد کمبودهای دارویی به معاونت غذا و دارو، سازمان غذا و دارو و وزارت بهداشت
- ب - بخش آموزش**
- ۱ - آموزش پرسنل انبار مرکزی در خصوص نحوه نگهداری و جابه‌جایی داروهای پرخطر (مانند

- آبان طی این سال‌ها، برخی از تغییرهای مهم عبارتند از:
- الف - بخش خدمات**
- ۱ - افزایش حجم و فضای انبار از ۶۰۰ مترمربع به ۸۰۰ مترمربع
- ۲ - افزایش اتاق‌های سردخانه‌ای از دو عدد به چهار عدد
- ۳ - بهینه‌سازی و به‌روزرسانی سیستم قفسه‌بندی بر اساس استانداردهای انبارش در محیط انبارهای ۱۳ آبان طبق پروتکل‌های سازمان غذا و دارو
- ۴ - بهینه‌سازی و به‌روزرسانی سیستم تهویه و هواساز بر اساس استانداردهای انبارش در محیط انبارهای ۱۳ آبان طبق پروتکل‌های سازمان غذا و دارو
- ۵ - ایجاد سیستم کامپیوتری ثبت اطلاعات ورودی و خروجی انبار
- ۶ - ایجاد سیستم ثبت اطلاعات کالاهای انبار بر اساس سیستم FEFO

داروسازی دانشگاه علوم پزشکی تهران و همچنین آموزش تمام کارکنان داروخانه و پرستاران در زمینه Medication Error و ADR را نیز عهده‌دار می‌باشد.

خدمات انجام شده در داروخانه بیمارستان جامع بانوان آرش به صورت خلاصه به شرح ذیل می‌باشند:

- ۱- ارایه خدمات دارویی و تجهیزات پزشکی به بیماران بستری و سرپایی
- ۲- ارایه داروهای سقط جنین به منظور سقط قانونی جنین مرده و یا دچار نقص جدی با ارایه گواهی پزشکی قانونی و نسخه پزشک مجاز و داشتن مدارک لازم به بیماران بستری و سرپایی
- ۳- کنترل مستمر در نحوه نگهداری و کنترل تاریخ انقضا مصرف داروهای مخدر و ارایه آن‌ها به بخش‌ها
- ۴- تدوین فارماکوپه دارویی و فارماکوپه تجهیزات پزشکی
- ۵- تدوین مستندات اعتباربخشی و اجرای سنجش‌های مدیریت دارویی مربوط به فرآیند ارزیابی اعتباربخشی داروخانه‌های بیمارستانی
- ۶- تدوین فهرست داروهای ضروری و حیاتی و مشابه و ارایه داروهای مشابه و پرخطر با برچسب زرد و قرمز به بخش‌ها
- ۷- تحویل داروهای تحت پروتکل به بخش‌ها فقط با ارایه پروتکل پرشده

■ داروخانه بیمارستان ضیایان

با توجه به فاصله بسیار زیاد داروخانه در بدو

شیمی درمانی و ...) با استفاده از سبد، باکس و چرخ‌های مخصوص حمل و جابه‌جایی داروها

۲- آموزش پرسنل انبار مرکزی در خصوص نحوه مواجهه با داروهای پرخطر (مانند شیمی درمانی و ...) در صورت شکستن، با استفاده از باکس‌های مخصوص امحای داروهای شیمی درمانی

۳- آموزش پرسنل انبار و مسؤلان تدارکات در خصوص نحوه کار با سایت‌های سازمان غذا و دارو و اداره کل تجهیزات پزشکی در خصوص بررسی و تعیین اصالت کالا و شرکت‌های تولیدی، وارداتی و پخش‌های دارویی، تجهیزات و بهداشتی

۴- آموزش نحوه محاسبه قیمت مصرف‌کننده اقلام بهداشتی و تجهیزات بر اساس دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌های سازمان غذا و دارو

شاید کارهایی که در داروخانه‌های بیمارستان‌هایی بزرگ چون امام و شریعتی صورت پذیرفته، هر بیننده و شنونده‌ای را دچار این اشتباه کند که به‌خاطر بزرگی بیمارستان‌ها چنین کارهایی به‌عمل آمده است. بنابراین، نگارنده بر آن شد تا نشان دهد که در داروخانه‌های بیمارستان‌هایی چون آرش، ضیایان و ... هم تلاش‌های مستمری صورت پذیرفته است.

■ داروخانه بیمارستان جامع بانوان آرش

این داروخانه در سه زمینه داروخانه بستری و سرپایی و آموزش دانشجویان داروسازی فعالیت می‌کند.

این داروخانه وظیفه برگزاری دوره‌های کارآموزی در زمینه دارودرمانی در بارداری و نازایی و تکنیک‌های کمک باروری (ART) برای دانشجویان

سال‌های فعالیت داروخانه تعداد اقلام دارویی رشد چشم‌گیری داشت اما متأسفانه، با توجه به شرایط مالی سال‌های اخیر، داروخانه با مشکلات بسیار زیادی در تأمین داروهای مورد نیاز بیماران روبه‌رو بوده است.

۱ - تدوین فارماکوپه دارویی و تجهیزاتی بیمارستان

با مشارکت گروه‌های مختلف پزشکی فارماکوپه دارویی و تجهیزات بیمارستان تدوین شده که مطابق استانداردهای اعتباربخشی به‌صورت سالیانه مورد بازبینی قرار گرفته و تغییرات لازم بر آن صورت می‌گیرد. داروهای موجود در فارماکوپه دارویی بیمارستان زیرمجموعه فهرست رسمی داروهای ایران IDL بوده و برندهای تجهیزات در فارماکوپه تجهیزات بر اساس استانداردهای سایت اداره کل تجهیزات انتخاب شده است.

۲ - برگزاری کمیته دارو و درمان

از دیگر اقدامات ارزشمند داروخانه ارتقای جایگاه کمیته دارو و درمان در بیمارستان و جلب مشارکت و حضور بالای پزشکان در این کمیته است. جلسه‌های کمیته دارو و درمان در سال ۹۴ و سال‌های قبل‌تر به‌صورت فصلی برگزار می‌شد اما از سال ۹۵ تاکنون، با توجه به ابلاغ‌های جدید آیین‌نامه کمیته‌های بیمارستانی و همچنین لزوم طرح و تصویب بسیاری از اقدامات اصلاحی فرآیندهای دارویی در کمیته دارو و درمان که نیازمند برگزاری جلسه‌های بیشتر بود، این کمیته به‌صورت ماهیانه برگزار می‌شود.

۳ - ارزیابی روند تجویز و مصرف دارو و ملزومات

مدیریت دارویی با هدف مدیریت هزینه کرد

واگذاری با شرایط استاندارد، کار تجهیز و نوسازی فضای انبار و داروخانه بلافاصله بعد از واگذاری آغاز شد تا محیط انبار و داروخانه به استانداردها نزدیک‌تر شود و نیروی انسانی در شرایط مساعدتری به وظایف خود عمل کند.

با توجه به سیاست‌های مجموعه داروخانه‌های بیمارستانی کلیه فعالیت‌های داروخانه ضیاییان نیز در سه حوزه آموزشی، پژوهشی و خدماتی تعریف شده است. در حوزه خدماتی، داروخانه به بیماران بستری بخش‌های بالینی و درمانگاه‌های سرپایی خدمت‌رسانی می‌کند. در حوزه آموزشی نیز فعالیت‌ها شامل آموزش تکنسین‌های دارویی، آموزش دانشجویان داروسازی و نیز برگزاری دوره‌های آموزشی مربوط به عوارض دارویی برای گروه‌های مختلف پزشکی است.

داروخانه سرپایی بیمارستان ضیاییان از لحاظ تعداد مراجعان رتبه اول را در بین تمام داروخانه‌های بیمارستانی و بعد از داروخانه ۱۳ آبان رتبه دوم را بین داروخانه‌های بیمارستانی و دانشکده داروسازی را دارا می‌باشد. میانگین مراجعات روزانه در ماه‌های مختلف سال متفاوت است، آمار نشان می‌دهد که این اعداد بین ۷۰۰ تا ۹۰۰ بیمار متغیر است، با توجه به موقعیت بیمارستان ضیاییان که در منطقه محروم قرار دارد، مبلغ نسخه‌های مراجعه‌کننده به داروخانه پایین می‌باشد. با این وجود، خدمت به مردم محروم همواره برای همکاران در داروخانه لذت‌بخش بوده است. سیاست مجموعه داروخانه‌ها همواره بر آن بود که کلیه نسخ دارویی مراجعان به درمانگاه در داروخانه قابل تهیه باشد. بنابراین، در طول

دریافت می‌کنند، بیماران دریافت‌کننده داروهای Automatic Stop Order، بیماران دریافت‌کننده داروهای پرهزینه و با مراجعه به بخش‌ها نسبت به بررسی پرونده بیماران، اقدام می‌شود و در صورت نیاز، اقدام اصلاحی صورت می‌پذیرد.

هم‌چنین اجرای تلفیق دارویی بیماران در زمان پذیرش، یکی دیگر از اقدامات انجام شده در بیمارستان می‌باشد که با استقبال پزشکان و پرستاران روبه‌رو شده و باعث کاهش در بروز خطای دارویی گشته است.

پیگیری گزارش عوارض دارویی، دریافت فرم‌های ADR، تکمیل و ارسال آن‌ها، پاسخگویی به سؤالات دارویی همکاران و نیز آموزش بیماران از دیگر اقدامات صورت گرفته توسط داروسازان در بخش‌ها می‌باشد.

۵- اجرای استانداردهای اعتباربخشی

در تمام سال‌هایی که از ابلاغ استانداردهای اعتباربخشی بیمارستان‌ها گذشته و در تمام ادواری که ارزیابان برای ارزیابی بیمارستان مراجعه کردند، هدف مدیریت داروخانه همواره استقرار و عملیاتی کردن حداکثر استانداردها در داروخانه بوده است.

■ داروخانه بیمارستان بهارلو

این داروخانه شامل بخش‌های ذیل است:

* داروخانه سرپایی

* داروخانه بستری

* ترخیص داروخانه

* انبار مرکزی

داروخانه در عرصه‌های آموزشی، پژوهشی، ارائه خدمات و مراقبت‌های دارویی در بیمارستان

دارو، ملزومات و تجهیزات پزشکی ملزم به انجام آنالیز ABC دارو و تجهیزات است، در همین راستا داروخانه در سال ۹۵ در کمیته‌های دارو و درمان گزارش‌هایی از داروهای پرهزینه و تجهیزات پرهزینه و پرمصرف‌ترین آنتی‌بیوتیک‌های بیمارستان ارائه کرد که ماحصل آن مصوباتی بود که در راستای مدیریت بهتر مصرف دارو و تجهیزات در کمیته تصویب شد، از جمله به مصوباتی چون منع مصرف استامینوفن تزریقی در کلیه بخش‌ها به‌جز بخش اطفال، تدوین دستورالعمل تجویز سیپروفلوکساسین و مروپنم در بیمارستان، تدوین دستورالعمل مصرف IV IG و غیره می‌توان اشاره کرد. هم‌چنین پروتکل‌های ابلاغی معاونت غذا و دارو در خصوص داروهای استامینوفن، آلبومین، پنتوپرازول و دستورالعمل وزارتخانه در خصوص مدیریت مصرف آنتی‌بیوتیک‌های چون ایمپنم، ونکومایسین، لینزولاید، کلیستین و غیره که در سال ۹۷ ابلاغ گردید، در این مرکز انجام می‌شود که با همکاری پزشکان بیمارستان با داروخانه، گام‌های عملی مناسبی در جهت مدیریت هزینه برداشته شده است.

۴- حضور روزانه داروسازان در بخش‌های بستری

حضور روزانه داروساز بستری در بخش‌های مختلف بیمارستان به‌عنوان مؤثرترین و کارآمدترین اقدام جهت نظارت بر نحوه درخواست‌های دارویی و تجهیزات به نظر می‌رسد، داروساز بستری روزانه فهرستی از بیماران تهیه می‌کند که این بیماران شامل بیماران دریافت‌کننده داروهای تحت پروتکل، بیمارانی که به مدت طولانی بستری هستند، بیمارانی که آنتی‌بیوتیک وسیع‌الطیف

HIS با برگه عمل و شرح عمل، کنترل وجود

لیبل‌های تجهیزات کاشتنی در برگه عمل

۱۰ - اطلاع‌رسانی درخواست‌های دارو و تجهیزات خارج از فرمولاری به مسؤول فنی داروخانه

۱۱ - بررسی درخواست‌های دارویی خارج از فرمولاری و تعیین تکلیف خرید یا عدم تهیه مشاوره داروی جایگزین در صورت عدم تهیه

۱۲ - بررسی درخواست‌های تجهیزات خارج از فرمولاری و تعیین تکلیف خرید یا عدم تهیه مشاوره تجهیزات جایگزین در صورت عدم تهیه

۱۳ - توزیع قرص میزوپروستول برای بیماران بستری با نسخه پزشک متخصص، کنترل پرونده بیماران و تطابق با سیستم HIS

۱۴ - توزیع داروهای مخدر به بخش‌های مختلف بیمارستان و کنترل یک به یک نسخ مربوط و تطابق با سیستم HIS

۱۵ - ثبت نسخ مخدر در دفترهای مخدر

■ آموزشی

* همکاری در برگزاری دوره داروسازی بیمارستانی (سرفصل‌های مدیریت، تجهیزات عمومی، مخدر، HIS، ترخیص)

* همکاری در آموزش پرسنل منتظر استخدام * برگزاری کلاس‌های توجیهی برای پزشکان (کلاس فرمولاری، پروتکل‌ها و غیره)

* برگزاری کلاس‌های آموزشی برای پرستاران (ADR، تداخل‌های دارویی، استانداردهای اعتباربخشی، مدیریت دارویی و غیره)

* آموزش استانداردهای اعتباربخشی به پرسنل داروخانه

فعالیت می‌کند.

■ خدمات داروخانه سرپایی

* دارودهی به بیماران مراجعه‌کننده به درمانگاه‌ها

* دارودهی به بیماران سرپایی در اورژانس

* دارودهی به بیماران تالاسمی

* دارودهی به بیماران دیالیز

* تهیه تجهیزات پزشکی بیماران مراجعه‌کننده به درمانگاه‌ها

■ خدمات داروساز بخش بستری

۱ - کنترل روزانه پرونده بیماران از نظر داروهای پرخطر و پرهزینه و تطبیق دستورات پزشک با کاردکس دارویی بیماران و گزارش موارد خطا به پزشک معالج و سرپرستار و ارائه گزارش موارد مغایرت در کمیته دارو و درمان جهت اصلاح روند تجویز.

۲ - مطابقت کاردکس بیماران با نسخ ثبت شده در HIS.

۳ - شناسایی و ثبت خطاهای دارویی.

۴ - شناسایی و ثبت عوارض جانبی ناخواسته داروها (برگه‌های زرد ADR)

۵ - جمع‌آوری برگه‌های ADR، گزارش آنلاین و ارسال فرم‌ها به معاونت غذا و دارو.

۶ - کنترل مقدار مصرف داروهایی که دستور تجویز شده آن‌ها انفوزیون است و اصلاح خطاهای محاسباتی و گزارش جهت اصلاح محاسبات.

۷ - کنترل شرایط نگهداری داروها و تجهیزات (نور و دما و غیره) در treatment room بخش‌ها

۸ - اطلاع‌رسانی در خصوص آماده‌سازی و نگهداری صحیح داروها.

۹ - کنترل نسخ ثبت شده اطاق عمل در سیستم

* اطلاع‌رسانی در خصوص داروها و تجهیزات جدید به کادر درمان (مقدار مصرف، شرایط نگهداری و غیره) برشمردن برخی از کارهای انجام شده در همین سه مورد می‌تواند بیانگر حجم عظیمی از تمامی عملکردها در داروخانه‌های بیمارستانی باشد. در این مدت تلاش وافری توسط دکتر غلامی و همکارانشان صورت پذیرفت تا مجموعه داروخانه‌های دانشکده داروسازی که به دلیل جنگ و کمبود دارو بیشتر به سمت توزیع داروهای کمیاب و نایاب رفته بودند، به وظیفه اصلی خود، یعنی آموزش داروسازان، باز گردند. در این مسیر می‌توان به مرکز اطلاع‌رسانی داروپزشکی ۱۳ آبان، مرکز تحقیقات تجویز و مصرف منطقی دارو و فعالیت معاونت آموزشی از جمله ایجاد Skill Lab اشاره کرد.

■ مرکز اطلاع‌رسانی داروپزشکی ۱۳ آبان

مرکز اطلاع‌رسانی داروپزشکی ۱۳ آبان یک مرکز آموزشی - خدماتی است که زیر مجموعه داروخانه ۱۳ آبان می‌باشد. این مرکز از دی ماه ۱۳۸۶ تاکنون با شماره تلفن ۸۲۱۰۱ هر روز از ساعت ۸ صبح الی ۲۰ پاسخ‌گوی سؤال‌های علمی بیماران و همکاران کادر درمان به صورت رایگان می‌باشد. مهم‌ترین هدف این مرکز اطلاع‌رسانی علمی - دارویی و ارزیابی توصیه‌های لازم جهت مصرف صحیح و منطقی دارو به بیماران و ارزیابی اطلاعات تخصصی به اعضای کادر درمان (پزشکان، داروسازان، پرستاران و ...) می‌باشد. خدمات ارزیابی شده مرکز اطلاع‌رسانی دارو پزشکی

۱۳ آبان به دو گونه خدمات فعال و غیرفعال طبقه‌بندی می‌شوند.

خدمات غیرفعال شامل ارزیابی خدمات از طریق تلفن به کادر حرفه‌ای درمان نظیر پزشکان و داروسازان و همچنین عموم شهروندان است. خدمات فعال مرکز شامل ارزیابی اطلاعات و انتشار خبرنامه و بروشور و همچنین تهیه و توزیع جزوه‌های گوناگون در موارد نیاز داروسازان داروخانه‌های دانشکده و سایر داروسازان و پزشکان می‌باشد. هدف نهایی این مجموعه ارزیابی راهکاری برای به‌روزرسانی اطلاعات دارویی همکاران گرامی و حضور به‌عنوان نقطه قابل اتکا برای دریافت اطلاعات لازم در مواقع ضروری در زمینه داروها است.

مرکز داروپزشکی ۱۳ آبان با استفاده از منابع علمی جدید و به روز دنیا در علوم داروسازی و پزشکی، یک رابطه حرفه‌ای بیمار - داروساز و داروساز - تیم درمان با محوریت پاسخ‌گویی داروساز به‌عنوان یکی از اعضای اصلی تیم درمان، به سؤال‌های علمی دارویی، برقرار می‌نماید. بنابراین، بیماران و همکاران تیم درمان می‌توانند پاسخ سؤال‌های علمی دارویی خود را از یک مرجع معتبر و با اطمینان خاطر دریافت نمایند.

این مرکز به‌طور متوسط پاسخ‌گوی ماهیانه ۳۵۰۰-۳۰۰۰ تماس بیماران با ۴ نفر مشاور پاسخ‌گو در شیفت صبح و ۳ نفر مشاور پاسخ‌گو در شیفت عصر می‌باشد، همچنین به‌طور متوسط ماهیانه ۴۰۰-۳۰۰ تماس از سوی افراد شاغل در تیم حرفه‌ای پزشکی در این مرکز توسط یک نفر متخصص داروسازی بالینی در شیفت صبح

از مراکز تحقیقات دانشگاه علوم پزشکی تهران می‌باشد و اولین مرکزی است که در زمینه مصرف بهینه و منطقی دارو در ایران پژوهش می‌نماید. این مرکز با رای صادره در دویست و هفتمین جلسه شورای گسترش دانشگاه‌های علوم پزشکی و اخذ موافقت اصولی در دی ماه سال ۱۳۸۹ تصویب گردید و در مهر ماه سال ۱۳۹۰ به صورت رسمی فعالیت خود را آغاز نمود. سپس این مرکز در تیر ماه ۱۳۹۴ ضمن دریافت موافقت قطعی، توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به عنوان یکی از مراکز تحقیقات قطعی شناخته شد.

مرکز تحقیقات تجویز و مصرف دارو به عنوان یکی از مراجع پژوهشی متمرکز بر بهینه‌سازی مصرف و ایمنی دارو، به مطالعه در محورهای پژوهشی مرتبط از جمله خدمات دارودرمانی و مراقبت‌های دارویی، فارماکوویژیلانس (عوارض دارویی، خطاهای دارویی، تداخل‌های دارویی)، بررسی و ارزیابی مصرف دارو، آموزش به بیمار و پایبندی دارویی می‌پردازد. همچنین تدوین نقشه راه پژوهش‌های مرتبط با تجویز و مصرف منطقی دارو در کشور از جمله فعالیت‌های این مرکز تحقیقات می‌باشد.

از زمان تأسیس تاکنون ۶۶ طرح پژوهشی از سوی این مرکز به معاونت پژوهشی دانشگاه ارائه شده و مورد تصویب قرار گرفته است. حاصل فعالیت‌های این مرکز تاکنون، انتشار ۱۴۷ مقاله بوده که از این میان، ۷۷ و ۳۷ مقاله به ترتیب در ISI و PubMed نمایه می‌شوند. همکاری در انتشار بیش از ۱۰ عنوان کتاب از جمله فعالیت‌های این مرکز بوده است. این مرکز ضمن همکاری با

و عصر پاسخ داده می‌شود. تمرکز این مرکز بر پاسخ‌دهی به تماس‌های علمی و آموزشی با کیفیت بالا است که با استفاده از منابع علمی به روز دنیا انجام می‌گیرد. ارجاع صحیح و به موقع بیماران در مواردی نظیر تجویز دارو، تفسیر آزمون‌های آزمایشگاهی و ... هم جزء لاینفک فعالیت‌های مرکز می‌باشد.

برای اطمینان از پاسخ‌گویی صحیح و جامع در مرکز داروپزشکی ۱۳ آبان، کیفیت مشاوره‌ها در این مرکز در چند سطح مورد بررسی قرار می‌گیرد. در سطح مشاوران بررسی توسط مسؤولان شیفت حاضر در مرکز انجام می‌گیرد و گزارش کیفیت و کمیت تماس‌ها پس از بررسی توسط مسؤول شیفت و بازبینی توسط مدیریت مجموعه در اختیار افراد قرار می‌گیرد تا از ارزیابی حرفه‌ای خود مطلع گردند. همچنین عملکرد مشاوران به تفکیک در موضوع‌های مختلفی از قبیل تعداد کل تماس، کیفیت تماس‌های پاسخ داده شده، گزارش‌های عوارض جانبی داروها (ADR) و ... مورد ارزیابی قرار می‌گیرد که نتیجه ارزیابی‌ها هم در اختیار خود افراد قرار داده می‌شود و هم به شکل نمودارهایی مقایسه‌ای با سایر مشاوران برای اطلاع کلیه افراد شاغل در مرکز به شکل ماهیانه در تابلو اعلانات نصب می‌گردد. در آخرین سطح، عملکرد مشاوران مرکز به شکل سالیانه (مجموع آمارهای ماهیانه)، مورد بررسی قرار گرفته و نتایج به صورت نمودارهای مقایسه‌ای گزارش می‌شود.

■ مرکز تحقیقات تجویز و مصرف منطقی دارو
مرکز تحقیقات تجویز و مصرف منطقی دارو،

روئینی و جناب آقای دکتر غلامی هر سه نفر در پیوستن نشریه رازی به دانشگاه علوم پزشکی تهران نقش به‌سزایی بازی کرده‌اند و توانستند تا به انتشار مرتب نشریه رازی یاری برسانند و البته، در این بین دکتر غلامی به‌علت سابقه بیشتر در نشریه رازی، آغازگر این راه بودند تا اوضاع نا به سامان این نشریه را به سامان آورند.

ماهنامه دارویی رازی از زحمات ایشان طی سال‌های سرپرستی داروخانه‌های دانشکده داروسازی تشکر و قدردانی نموده و برای ایشان آرزوی موفقیت‌های روزافزون و سلامت می‌کند و برای دیگر یار خود، جناب آقای دکتر روئینی که در مشاغل و مناصب گذشته موفق بوده‌اند، آرزوی موفقیت در عرصه مسؤولیت جدید سرپرستی داروخانه‌های دانشکده داروسازی می‌نماید که پذیرفتن آن در چنین شرایطی فقط نشان از عشق به داروسازی دارد.

دکتر مجتبی سرکندی

نهادهای و سازمان‌های مرتبط داخلی مانند معاونت غذا و داروی دانشگاه‌ها (جهت تدوین پروتکل‌های دارویی و مطالعه‌های مربوط)، در زمینه گسترش همکاری‌های بین‌المللی نیز تلاش نموده و به عضویت در شبکه بین‌المللی مصرف منطقی دارو (INRUD) در آمده است. همچنین این مرکز در برگزاری کنگره‌ها و همایش‌های داخلی و بین‌المللی (مانند اولین کنگره آسیایی اروپایی فارماکوپایدمیولوژی، اولین کنگره بین‌المللی داروسازی نوین، کنگره آسیایی داروسازی بالینی ۲۰۱۸ و ...) همکاری نموده است.

اگرچه، هنوز هیچ اشاره‌ای به بسیاری از کارهای انجام شده توسط جناب آقای دکتر غلامی نشده و در صورت ادامه، باید این سرمقاله تبدیل به چند شماره از نشریه رازی گردد تا بتوان حق مطلب را در مورد زحمات ایشان ادا کرد. فقط به‌صورت گذرا به یک نکته دیگر اشاره خواهیم کرد و عرایض را به اتمام خواهیم رساند.

جناب آقای دکتر شریف‌زاده، جناب آقای دکتر